

Indledningen er redigeret af Stine Kylsø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Forsagelsen i Daabs-Pagten [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 6. artikel]”

ved Anders Holm

Indhold

- 1 Oversigt over artiklerne i Kirkelig Samler
- 2 Indhold
- 3 Anden udgave
- 4 Anvendt litteratur

1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*

“Forsagelsen i Daabs-Pagten” er den sjette af 21 artikler, som Grundtvig skrev i *Kirkelig Samler* i årene 1855-1861. En oversigt over disse vises nedenfor, og indledningen til hver af dem fås ved at klikke på de respektive links.

[“Om vor tredie Troes-Artikel”](#)

[“Om den Christelige Børnelærdom”](#)

[“Den Christelige Daabspagt”](#)

[“Herrens Bøn ‘Fadervor.’”](#)

[“Det Ny Testamentes Christendom!”](#)

“Forsagelsen i Daabs-Pagten”

[“Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt”](#)

[“De syv Sakramenter”](#)

[“De christelige Livstegn”](#)

[“Det christelige, aandelige og evige Liv”](#)

[“Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv”](#)

[“Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom”](#)

[“Det christelige Ægteskab”](#)

[“Tro og Haab og Kjærlighed”](#)

[“Den guddommelige Treenighed”](#)

[“Skriftemaal og Altergang”](#)

[“Præste-Frihed i Folke-Kirken”](#)

[“Den christne Tro og den christelige Lærdom”](#)

[“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”](#)

[“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”](#)

[“Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden”](#)

2 Indhold

“Forsagelsen i Daabs-Pagten” fra april 1856 og den efterfølgende artikel “Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt” fra august 1856 uddyber på hver deres måde “Den Christelige Daabspagt” fra juli 1855 (se [oversigten i afsnit 1](#)). Sandsynligvis derfor placeres de tre artikler i rækkefølge som nummer to, tre og fire i den samlede udgave fra 1868 (også kaldet “Anden Udgave”). Grundtvig sigter i artiklen mod at vise, hvad der udgør en forudsætning for, at Guds ord kan fremkalde og skabe kristenlivet hos den troende, dvs. for den suveræne guddommelige handlen, som Herrens mundsord i dåben afstedkommer.

Grundtvig begynder med at fastslå, at dåbspagten består af to dele: Forsagelsen af djævelen og trosbekendelsen. Kun set sammen og i deres indbyrdes forhold kan de forstås ret, hævder han. Han henviser til Jesu ord i Mark 1,15: “Guds rige er kommet nær; omvend jer og tro på evangeliet!” Hvor forsagelsen svarer til omvendelsen, fortæller trosbekendelsen, hvad Herren forstår ved troen og evangeliet. Det betyder for Grundtvig, at forsagelsen og trosbekendelsen tilsammen udgør vilkåret for indgangen til Guds rige. Kun betragtet således forstår man forsagelsens vigtighed og nødvendighed. Det er dog afgørende at forstå, at forsagelsen ikke er en tro på djævelen, men udtrykker “*Bortvendelsen* fra al Løgn og Ondskab” (114), uden hvilken den efterfølgende henvendelse til nåden og sandheden, som bekendelsen udtrykker, ville blive uærlig (113-114).

Grundtvig uddyber med flere eksempler, hvorfor han mener, at forsagelsen må forstås som en form for omvendelse. Først og fremmest er hans argument, at man i

forsagelsen må tage afsked med djævelen for at vende sig mod Kristus og sandheden. Han konstaterer, at selve ordet forsagelse ikke er meget brugt i daglig tale, men at det er i familie med det engelske *forsake*, der betyder 'vende ryg til'. Ordet ligger også tæt på det latinske *renunciare*, som har at gøre med at afsige eller sende afbud til noget. Forsagelsen bliver dermed sandhedens segl og en del af dåbspagten (114-115).

Undervejs i artiklen diskuterer Grundtvig djævelens status. Han argumenterer for, at Kristus ved at indstifte dåbspagten med forsagelse og bekendelse har forudsat djævelen som noget virkeligt. Men fordi det er en forudsætning, er det ikke en kristelig læresætning, konstaterer Grundtvig. Den skal derfor kun forsvares som en ældgammel menneskelig forestilling, som de kristne har lov til at tage for gyldig, så længe ingen kan modbevise dens rigtighed. Ganske vist mente en række lærde ved 1800-tallets begyndelse, at de var i stand til at modbevise djævelens eksistens, men al erfaring viser, at det ikke kan lade sig gøre. Grundtvig sigter formentlig hermed til værket *Versuch einer biblischen Dämonologie, oder Untersuchung der Lehre der heil. Schrift vom Teufel und seiner Macht. Mit einer Vorrede und einem Anhang von D. Johann Salomo Semler*, som den tyske oplysningsteolog Johann Salomo Semler udsendte i 1776. Grundtvig havde nævnt Semler i sin tredje verdenskrønike fra 1817 (Grundtvig 1817, s. 496). Hertil kommer de mange liturgiske reformforslag, oplysningsteologerne siden slutningen af 1700-tallet fremsatte, og som ofte omfattede en udeladelse af djævelforsagelsen samt det forhold, at spørgsmålet om djævelens eksistens i forbindelse med grundtvigianernes indsats for at fastholde forsagelsen ved dåben var blevet en del af den kirkekamp, der fulgte efter *Kirkens Gienmæle*.

I artiklens hoveddel drøftes djævelforsagelsen i forhold til de teologiske hovedbegreber lov, evangelium og synd. Forsagelsen er ikke blot en forsagelse af synden, mener Grundtvig, men strækker sig videre ud til: "alt, hvad den onde Aand er Sjælen i, altsaa ogsaa til det aandelige *Mørke* og den aandelige *Død*, der ogsaa er *Djævelens Gierninger*, da *Løgnens Fader* tillige er *Mørkets Fyrste* og den store *Dødbider* med *Dødens Myrde-Kraft*" (118). Grundtvigs opfattelse er, at forsagelsen er det, der baner vejen for trosbekendelsens ord om syndernes forladelse, kødets opstandelse og det evige liv. Det pointeres, at mennesket som synder selv er fanget i "Løgnens Garn" (118) og ikke før genfødslen kan sige ja til, at det forsager og skiller sig fra synd og løgn. Derimod kan synderen ærligt sige, at han forsager djævelen og alle hans gerninger. Grundtvigs pointe synes at være, at synden er et resultat af den verden, mennesker er fanget i, indtil det omvender sig i dåben mod en ny verden. Før dåben er mennesket fristet og forført af løgneren, der som slangen i Paradis indbilder det, at synden vil give det "det guddommelige *Lys*" (119), som skaberen misundte det. Når mennesket begynder at tro på Guds enbårne Søn som livets fyrste, da får det imidlertid både lyst og magt til hjerteligt (dvs. inderligt) at skille sig fra "*Menneske-Morderen* fra *Begyndelsen*" (119), dvs. djævelen, der lokkede mennesket ud af paradishaven.

Afslutningsvis konstaterer Grundtvig som i flere andre bidrag i artikelserien, at hans modstandere næppe vil godtage hans udlægning, men at det heller ikke er dem, men derimod alle medkristne, han ønsker at oplyse om dåbspagten. Han udtrykker dog håb om, at de, der tidligere har stødt sig på forsagelsen, nu vil indse dens nødvendige

sammenhæng med trosbekendelsen i dåbspagten. I stedet for den anstødssten, forsagelsen har været i visse kredse, bør den blive “til en Ædelsteen og [dermed den] urokkelig[e] Grund-Steen i den evige *Sandheds* Bygning” (124).

3 Anden udgave

I 1868 udkom “Forsagelsen i Daabs-Pagten” og de øvrige artikler fra *Kirkelig Samler* i den samlede bogudgave, *Den christelige Børnelærdom*, kaldet “Anden Udgave”. En generel indledning til andenudgaven kan tilgås ved at klikke [her](#).

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1817) *Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1868) *Den christelige Børnelærdom, betragtet af Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave, optrykt efter “Kirkelig Samler”*. København.
- Semler, Johann Salomo (red.) (1776) *Versuch einer biblischen Dämonologie, oder Untersuchung der Lehre der heil. Schrift vom Teufel und seiner Macht. Mit einer Vorrede und einem Anhang von D. Johann Salomo Semler*. Halle.